

quod sit facta sufficiens inquisitio circa illam, non tamen hæc inquisitio, aut disputatio constat de fide, quod facta sit: et ut credam aliquid contentum in sacra Scriptura tamquam de fide, supponitur hunc librum in particulari, aut illum continere sacram Scripturam, non tamen est de fide hunc librum in particulari, quem teneo continere sacram Scripturam, et esse bibliam. Quod ergo ex nullo istorum modorum constet hunc in particulari esse papam, probari potest. Nam primo modo scilicet ex vi electionis pacifice factæ id esse non potest: nam quod ista electio sit pacifice facta, et cum omnibus debitis circumstantiis, non constat per aliquam revelationem, aut definitiōnem, nec ipsa publicatio electionis pacificæ a cardinalibus facta est æquivalens definitioni, cum nullib[us] sit illi promissa infallibilis ratio regulandi rem fidei, et licet illum haberet, non haberet majorem potestatem circa hoc quam Concilium generale, quod tamen nisi confirmetur per pontificem, non habet infallibilem auctoritatem; ergo similiter illa declaratio pacificæ electionis, nisi confirmetur per papam, non erit regula infallibilis fidei; certum est autem id non confirmari, quia nullus est qui possit electionem papæ confirmare, nec ipse electus suam electionem confirmat, aut eam legitime factam esse declarat; et si faceret jam certitudo istius veritatis non ad ipsam electionem, sed ad actum quem pontifex exercet, reduceretur; ergo ex vi præcise electionis non constat hunc in particulari electum esse papam. Secundo modo, scilicet ex acceptatione Ecclesiæ id etiam non convincitur, nam acceptatio Ecclesiæ ut sic non facit aliquid esse de fide, nisi quando acceptat aliquid tamquam materiam de fide; Eccle-

sia enim acceptat jejunium quadragesimæ, et jejunium vigiliarum, et omnes alias cæremonias cultus divini, nec tamen illa omnia facit esse de fide, ita ut qui negaret esse jejunium pro illis diebus, aut esse necessarias tales cæremonias, hæreticus esset; ergo similiter negare quod aliquis in particulari non sit electus in pontificem rite, et consequenter quod non sit papa, non erit contra fidem, unde cum Ecclesiæ non proponatur electio illa ut credenda, sed ut obedienda, consequenter neque acceptat illam tamquam materiam de fide, sed ut materiam obedientiæ; præterquam quod non omnis Ecclesia illam acceptat tamquam de fide, cum aliqui inter catholicos sentiant non esse de fide: ergo.

XXXVII. Tertio modo similiter dici non potest quod habeatur certitudo hujus propositionis tamquam de fide, nam antequam pontifex electus quemcumque actum exercet, hoc ipso quod electus est, Ecclesia tenetur illum acceptare tamquam legitimum caput, ita ut qui non acceptaverit habeatur pro schismatico; ergo non minus debet esse certum Ecclesiæ hanc personam esse papam, postquam exercet quemcumque actum quam ante, si quidem si non esset tunc certum quod iste homo in particulari esset papa, neque esset certum hanc Ecclesiam numero, quæ illum acceptat tamquam caput, et pastorem universalem, esse veram Ecclesiam, nam ut Ecclesia sit vera, debet esse unita vero suo, et legitimo pontifici, alias vera non erit. Quare si ante quemcumque actum pontificis est sufficiens obligatio acceptandi illum in papam, similiter erit sufficiens obligatio credendi, quod sit verus papa in particulari: et deinde quia priusquam pontifex aliquid definit, ut ego assentiar veritati definitæ,

debeo judicare quod iste qui definit est regula infallibilis fidei, quamdiu enim hoc judicium non formatur, neque possum esse certus de his, quæ ipse definit; ideo enim dicimus quod debet esse de fide quod hic homo in particulari est summus pontifex, quia cum iste homo in particulari sit regula fidei, necesse est quod sit infallibile quod non possit errare, et quod habeat auctoritatem definiendi, ut infallibile sit id quod definit: necesse est ergo prius formare judicium quod hic sit summus pontifex in particulari, quam quod ego assentiar definitioni ab eo datae. Igitur definitio quam pontifex facit, vel actus quem exercet non potest esse ratio, et motivum assentiendi huic veritati, quod ipse sit pontifex, cum ad assentiendum tali definitioni præsupponi debeat quod ipse sit pontifex unde committeretur circulus, et petitio principii, si ideo assentior definitioni, quia assentior definitiem esse papam, et si ideo assentior esse papam, quia definit.

XXXVIII. Denique quarto modo non potest fieri de fide ista proposicio, quod: Hic homo sit summus pontifex, quia si illo modo assentimur illi propositioni, non est differentia aliqua inter assensum, quem habeo de hac hostia, quod in ea sit corpus Christi, aut hic baptismus, quod sit verum sacramentum, quam de hoc homine rite electo, quod sit papa, nam etiam habetur de fide in communi, quod in omni hostia rite consecrata est corpus Christi, et tamquam conditio supponitur, quod ista sit rite consecrata certitudine quadam morali, seu evidenter saltem ab ipso qui consecrat: et de baptismo in communi credimus quod sit unum baptismus in remissionem peccatorum, et de hoc in particulari saltem ab eo qui baptizat, constat certitudine quadam

moralis, aut naturali, quod sit rite factum, et tamen hoc non sufficit, ut dicamus esse de fide, quod in hac hostia in particulari continetur Christus, aut hic baptismus est verum sacramentum; ergo si respectu pontificis, non habetur aliud principium quam illud universale, quod omnis rite electus est pontifex supponendo conditiones morali quadam certitudine, eodem modo illi assentimur, sicut et sacramentis in particulari. Item etiam quando formo istum syllogismum: Omnis rite electus est pontifex, hic homo est rite electus, ergo est pontifex, illa minor est distincta veritas, et distincta præmissa, a qua pendet veritas conclusionis per se loquendo; ergo non concurrit solum tamquam conditio requisita. In quo differt instantia allata de definitione aliquujus veritatis fidei, quæ ut sit legitima præsupponitur tamquam conditio, quod sit facta sufficiens inquisitio, quia ex hoc quod sit facta sufficiens inquisitio, non per se pendet ratio legitima definitionis, sed ex eo quod ab habente infallibilem auctoritatem procedat; quod vero: Iste homo sit summus pontifex, per se pendet ab illa præmissa: Quod sit rite electus; ergo non se habet solum ut conditio.

XXXIX. Respondetur ex dictis. Fuerunt enim diversæ opinione theologorum, quoniam illorum modorum, qui in arguento referuntur, habeatur de fide hunc hominem in particulari esse pontificem. Et probabilius nobis visum est, quod facta acceptatione Ecclesiæ circa talem electionem, et electum eo ipso est de fide quod in particulari: Iste homo sit pontifex, licet id magis innotescat, et manifestetur quando ipse pontifex actum aliquem definitionis exercet. Et quando dicitur, quod Ecclesia non acceptat illam electionem, et electum, ut mate-

riam fidei credendam, sed ut materiam obedientiae, jam supra satis responsum est, quod acceptat illam materiam tamquam pertinentem ad fidem quia acceptat illum, ut regulam fidei infallibilem, quod fieri non potest, nisi sit de fide, quod ipse sic acceptatus vere regula fidei sit: sicut definitio Concilii, et liber acceptatus in canonicum, est de fide quod legitimus sit, prout in particulari sic acceptatur. Et quando additur quod non omnes in Ecclesia acceptant hoc tamquam de fide respondetur, quod non omnes acceptant illam propositionem, tamquam materiam de fide quasi speculative, et in actu signato, seu inadæquate illam considerando, existimantes sufficere ad munus pontificum quod morali quadam, aut naturali certitudine habeatur, quod sit pontifex, virtualiter tamen, et in exercitio ipsum cum tota Ecclesia acceptant in regulam supremam fidei hanc personam in particulari. Unde solum ex ignorantia, ut inquit Suarez ubi supra, putant se non credere quod in exercitio, et actu acceptant in regulam fidei, et ita sibi ipsis quasi contradicunt, et eorum assertio judicatur a magistro Nugno tamquam temeraria, et proxima errori. Ad id vero, quod objicitur contra tertium modum respondetur, probare quod non solum propter illum modum sit de fide: Hunc hominem esse pontificem, sed etiam ante quamecumque definitionem pontificis per acceptancem pacificam Ecclesiæ circa talem electum: non tamen probat quod multo magis manifestetur id, et confirmetur quando ipse pontifex aliquid definit, cum posito objecto definito de fide, debeat poni infallibilitas, in ipsa definitione, atque adeo in potestate definiente.

XL. Solum quæres quo tempore incipit ista acceptatio Ecclesiæ ita

sufficiens esse, quod reddat illam propositionem de fide, an eo ipso quod cardinales electum proponunt illis fidelibus, qui in tali loco electionis sunt, an quando jam sufficienter id divulgatum est per totum mundum, et Ecclesiam ubicumque diffusam. Respondetur, quod ut supra diximus concors cardinalium electio, et declaratio est quasi definitio facta ab episcopis in Concilio legitimate congregato, ipsa vero Ecclesiæ acceptatio quoad nos est quasi confirmatio talis declarationis. Intelligitur autem fieri ista acceptatio, tum negative statim dum non contradicit Ecclesia, ubicumque scit talem electionem; tum positive dum ibi statim a prælatis Ecclesiæ acceptatur, qui ibi sunt, et paulatim in aliis mundi partibus ab aliis prælatis etiam admittitur, ita quod illi qui vident, aut audiunt papam electum, et ei non contradici, statim tenentur credere illum esse papam, et acceptare illum.

XLI. Denique ad id quod objicitur de illo syllogismo: Omnis rite electus est pontifex, hic est rite electus, ergo est pontifex, quod illa minor non solum ut conditio se habet, sed ut præmissa influens in conclusione, etc. respondetur, aliquos ita sentire quod solum influat ut conditio requisita, illam vero propositionem: Hic homo pontifex, ita immediate contineri sub illa universalis: Omnis rite electus est pontifex, sicut sub ista: Omnis homo est mortal, continetur æque primo de fide, quod: Petrus est mortal, licet requiratur tamquam conditio quod Petrus sit generatus, et sit homo, quod tamen non de fide constat, sed naturaliter cognoscitur. Mihi autem videtur distinguendum, quod si illa propositione: Hic homo est rite electus per ly rite electus intelligamus non solum electionem rite factam, sed etiam acceptatam in particulari ab

Ecclesia, esse propositionem de fide: Quod hic homo sit rite electus, sicut est propositio de fide facta definitione a Concilio, quod illa definitio est legitima, et facta approbatione alicujus libri in canonicum est de fide esse approbatum, et esse canonicum, quia acceptatur, ut regula fidei infallibilis: nec ponit in numero: Hic homo est rite electus, et hic homo est pontifex, quia acceptatio in summum pontificem, et esse summum pontificem idem est, sicut rem aliquam esse definitam, et definitionem esse legitimam non ponunt in numero. Si autem per ly rite electus intelligatur esse adhibitas omnes conditions requisitas, ut electio sit legitima antecedenter ad acceptationem Ecclesiæ, tunc dico esse illam propositionem notam morali certitudine, et influere in illam veritatem: Hic homo est pontifex, non solum tamquam præmissa inferens, sed tamquam disponens, ut sit pontifex, et acceptetur ut talis, et tunc est sensus: Omnis rite electus est pontifex, id est, omnis qui eligitur cum debitis conditionibus debet acceptari in pontificem, iste sic eligitur; ergo debet acceptari. In primo tamen sensu utraque propositio est de fide, scilicet: Omnis rite electus, et acceptatus est pontifex, hic est rite electus, et acceptatus, etc. ut supra ostensum est.

XLII. Ultimo arguitur: Quia illud est de fide immediate, cuius oppositum est manifesta hæresis, sed qui negat hunc hominem non esse papam, non est hæreticus, sed solum schismaticus; ergo qui affirmat ipsum esse papam non assentitur ex fide. Minor patet, nam qui nolunt recognoscere istum hominem tamquam pontificem, et ei denegant obedientiam, sunt schismatici, quia scindunt unitatem Ecclesiæ, seu capitum ejus, non tamen sunt hære-

tici, alias nunquam schisma ab hæresi differret, cum tamen constet schisma opponi charitati, hæresis fidei, ut docet S. Thomas 2-2, quæst. xxxix, seu paci, quæ est effectus charitatis, semper enim schisma negat hunc in particulari esse papam nolens ei obedire, et aliud caput constituens; si autem esset de fide quod: Hic homo in particulari est pontifex, quicumque illum non recognosceret, sed negaret esse papam, saltem in foro exteriori judicaretur ut hæreticus, quia negaret id quod tenebatur credere tamquam de fide, scilicet quod: Iste homo est papa.

XLIII. Confirmatur primo, quia modo non est de fide tales homines in particulari fuisse veros, et legitimos pontifices, verbi gratia, Julium II, aut Sixtum IV, sed id habetur ex historiis, quæ numerant illos inter pontifices, et tantum est de fide tunc fuisse veram, et visibilem Ecclesiam; ergo etiam si modo sit de fide, esse veram, et visibilem Ecclesiam in particulari, non est necesse quod sit de fide: Hunc hominem esse pontificem. Quod si semel est de fide, semper erit de fide, aut si modo non est de fide illos in particulari fuisse summos pontifices, neque tunc fuit de fide, quia quod semel de fide est, semper manet de fide. Confirmatur secundo, nam si papa est hæreticus continuo desinit esse papa, et est satis probabile inter catholicos, quod eo ipso quod est hæreticus, desinit esse papa, non per sententiam, aut depositionem Ecclesiæ, sed ex Christo Domini iudicio invisibili, sed non est de fide hunc hominem, qui est papa non esse hæreticum; ergo non est de fide ipsum non amittere pontificatum.

XLIV. Respondetur, quod ille qui negaret hunc hominem esse papam postquam pacifice, et canonice ac-

ceptatus est, non solum esset schismaticus, sed etiam hæreticus, non enim solum scinderet unitatem Ecclesiæ sicut illi, qui a principio eligunt duos pontifices, de quibus nescitur quis sit verus pontifex, sed etiam addit perversum dogma, quia negat habendum pro pontifice, et pro regula fidei illum quem Ecclesia acceptavit. Unde in his habet locum id quod docet Hieronymus super caput iii ad Titum, et ex illo S. Thomæ 2-2, quæst. xxxix, art. i ad tertium, quod nullum schisma est quod non sibi aliquam hæresim confignat, ut recte ab Ecclesia recessisse videatur. Itaque licet schisma distinguatur ab hæresi, tamen plerumque cum hæresi conjungitur et parat viam ad illam, et in præsenti qui propositionem illam negaret non esset pure schismaticus, sed etiam hæreticus, quod etiam censet Suarez ubi supra solutione ad quartum.

XLV. Ad primam confirmationem respondetur, quod de pontificebus antiquis, vel nobis constat fuisse acceptatos ab Ecclesia, quia id vidimus, aut aliqua eorum definitio remansit, in qua declarando aliquid de fide simul declaratum reliquerunt se fuisse regulam fidei; vel nobis non constat de tali acceptance Ecclesiæ, aut definitione ab ipsis facta. Si nobis constat, eodem modo erit de fide quod illi in particulari fuerint pontifices, sicut modo est de fide quod iste in particulari sit pontifex. Si vero id non constat per accidens non erit de fide quoad nos, sed tantum per historiam humanam id tenebimus, licet enim tunc veram Ecclesiæ fuisse constat, tamen per accidens quia non constat de acceptance facta ab Ecclesia circa illum pontificem in particulari, non credimus de fide illum fuisse papam in particulari; de se tamen est materia de fide

quotiescumque ipsa acceptatio Ecclesiæ nobis innotescat, vel aliqua definitio ipsius papæ, quæ tamquam effectus infallibilis ipsius demonstrat ipsum, qui definivit vere fuisse papam, sicut credimus hoc vel illud Concilium transactum fuisse legitimum, quia ejus definitiones acceptamus, et ipsius confirmationem videmus.

XLVI. Ad secundam confirmationem respondetur, non debere admitti, quod pontifex hoc ipso quod est hæreticus, ante declarationem Ecclesiæ desinat esse papa, licet aliqui id videantur tenere, de quo articulo sequenti. Quod ergo versatur in opinione est, an facta declaratione Ecclesiæ, quod papa sit hæreticus deponatur ipso facto a Christo Domino, vel ab Ecclesia debeat fieri depositio. Cæterum antequam Ecclesia id juridice declaret, semper pro papa est habendus, ut sequenti articulo amplius patebit.

ARTICULUS III.

Utrum papa deponi possit ab Ecclesia, sicut ab eadem eligitur; et in quibus casibus?

I. Suppono pontificem triplici modo posse pontificatum amittere. Primo, per mortem naturalem: secundo, per voluntariam cessionem: tertio, per depositionem. De primo nulla est difficultas: de secundo extat textus expressus in capite primo de renuntiatione in sexto, ubi determinatur pontificem posserenuntiare pontificatui, sicut fecit Cœlestinus quintus; et a pontificibus dubiis id postulatum est in Concilio Constantiensi ad tollendum schisma, quod et fecerunt Gregorius XII, et Joannes XXIII. Nec videtur esse necessarium ad hoc Ecclesiæ consensum, ut di-

cit Bellarminus lib. ii de Romano pontifice, cap. xxix, in fine, sed etiam ipso non expectato posse pontificem cedere, ut sentit Suarez disp. x, sect. vi; Azorius tom. ii, lib. iv, cap. vi, quia pontifex non respicit Ecclesiam tamquam superiorem cuius obedientia adstrictus sit ne renuntiet, sicut alii episcopi, qui tamen ad renuntiandum non suæ Ecclesiæ, sed pontificis qui superior est, consensum petunt. Pontifex autem cum nullum superiorem habeat, a nullo exigere debet de necessitate consensum, licet ut id matura deliberatione fiat, cum sit res gravissima, non est dubium quod cum magna consultatione fieri debet, et ob causas urgentissimas: an vero aliquando teneatur papa in conscientia cessionem istam facere, infra discutitur. De tertio modo amittendi pontificatum multæ se offerunt difficultates tractandæ, quas ut breviter transcurramus, ad duo præcipua capita difficultates omnes reducimus, scilicet in quibus casibus depositio habeat locum; et secundo a qua potestate debeat fieri hæc depositio. Et quoad primum tres præcipui casus numerantur, in quibus depositio papæ locum habet. Primus est, in casu hæresis, seu infidelitatis: secundus, in casu perpetuae amentiae: tertius, in casu dubii de valore electionis.

II. Circa casum hæresis multa disputant theologi, et jurisprudenti, quæ ad longum prosequi locus non est; est autem concors doctorum sententia propter hæresim posse papam deponi, quos in discursu difficultatis referemus. Expressus textus in capite Si papa xl distinctione, ubi dicitur: «Culpas pontificis redargere præsumit mortalium nullus, quia cunctos ipse judicaturus, a nemine judicandus, nisi deprehendatur a fide devius. «Quæ exceptio manifeste significat in casu hæresis de papa

ferendum esse judicium. Idem confirmat epistola Adriani II, relata in octava Synodo generali, actione vii, ubi Romanum pontificem a nemine judicatum dicit; Honorio vero anathema dictum fuisse ab orientalibus, quia fuerat in causa hæresis accusatus, propter quam solum licitum est minoribus majorum suorum moribus resistere. Similiter etiam S. Clemens papa in epistola prima inquit, D. Petrum docuisse hæreticum papam esse deponendum. Ratio est, quia ab hæreticis tenemur nos segregare ad Timoth. iii: *Hæreticum hominem post primam, et secundam correptionem devita.* At vero qui manet in pontificatu non est vitandus, sed potius illi uniri, et communicare tenetur Ecclesia tamquam supremo capiti suo; ergo si papa est hæreticus, vel tenetur Ecclesia illi communicare, vel debet a pontificatu deponi. Primum autem est in evidentem Ecclesiæ destructionem, et importans intrinsece periculum errandi in toto regimine ecclesiastico, si Ecclesia teneatur sequi caput hæreticum: imo cum hæreticus sit Ecclesiæ hostis, hoc jure naturali potest Ecclesia agere contra papam, scilicet jure defensionis, quia defendere se potest ab inimico suo, qualis est papa hæreticus; ergo et agere contra illum; ergo secundum omnino debet fieri scilicet, quod talis papa deponatur.

III. Dices: Christus Dominus toleravit in cathedra Moysis, et homines infideles, et hæreticos, quales erant Pharisei, Matth. xxiii: *Super cathedram Moysi sederunt scribæ, et Pharisæi, omnia ergo quæcumque dixerint vobis, servate et facite.* Pharisæos autem hæreticos fuisse, et perversa dogmata tenuisse secundum varia superstitiones, et traditiones auctor est Hieronymus in caput octavum Isaiæ: et eorum errores anno